

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/78-10>  
УДК 338.439.02:330.522

**Шинькович А. В.**

кандидат економічних наук,  
Державний торговельно-економічний університет

**Shynkovych Andrii**

Candidate of Economic Sciences,  
State University of Trade and Economics and Trade

## РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОСТІ У КОНТУРІ АСЕКУРАЦІЇ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

### DEVELOPING INCLUSIVENESS IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY

*У статті уточнено сутність і роль інклюзивності для забезпечення продовольчої безпеки, викрито проблеми, бар'єри та чинників впливу щодо впровадження інклюзивних підходів. Визначено орієнтири й розроблено відповідні заходи розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки. Наголошено, що реалізація запропонованого комплексу заходів вимагає співпраці між урядом, приватним сектором, громадянським суспільством та міжнародними організаціями. Окреслено переваги, труднощі, виклики та недоліки розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки. Констатовано, що, розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки є не лише питанням соціальної справедливості, але й необхідною умовою для підвищення рівня продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку сільського господарства.*

**Ключові слова:** продовольча безпека, інклюзивність, асекурація, система державного регулювання, розвиток інклюзивності, управління розвитком сільських територій, галузева політика, аграрна політика.

*The article clarifies the essence and role of inclusiveness in ensuring food security, in particular, it is noted that inclusiveness is a necessary condition for achieving true food security, which takes into account the needs of all people and contributes to the creation of a more just and sustainable world, as it ensures accessibility, justice, community involvement and resilience, which allows minimizing the risks of hunger. Problems, barriers and factors of influence in the implementation of inclusive approaches are revealed. Guidelines for the development of inclusiveness in the food security assurance circuit are determined: ensuring equal access to resources and opportunities for all population groups; strengthening social protection and reducing poverty and inequality; supporting sustainable agriculture and adaptation to climate change; encouraging innovations and technologies focused on the needs of small producers; strengthening institutions and improving governance; ensuring the participation of all groups in decision-making; supporting peace and stability. Appropriate measures for the development of inclusiveness in the food security assurance circuit are developed. It is emphasized that the implementation of the proposed set of measures requires cooperation between the government, the private sector, civil society and international organizations. At the same time, it is important to take into account local conditions and the needs of each specific community to ensure the effectiveness and sustainability of inclusive measures for ensuring food security. The advantages, difficulties, challenges and disadvantages of developing inclusiveness in the food security assurance framework are outlined, it is noted that the advantages significantly exceed the potential difficulties, challenges and disadvantages. However, it is important to take them into account and take measures to level or minimize them in order to ensure effective and sustainable inclusion. It is stated that the development of inclusiveness in the food security assurance framework is not only a matter of social justice, but also a necessary condition for increasing the level of food security and ensuring sustainable development of agriculture. The developed measures will allow for maximum involvement of the potential of all members of society in the production and distribution of food, which contributes to increasing the efficiency, sustainability and fairness of agri-food systems.*

**Keywords:** food security, inclusiveness, insurance, state regulation system, development of inclusiveness.

**Постановка проблеми.** Сьогодні для асекурації та підвищення рівня продовольчої безпеки необхідно впроваджувати та розвивати інклюзивність, оскільки вразливі групи населення (жінки, люди з інвалідністю, етнічні меншини, сільське населення тощо) часто стикаються з обмеженим доступом до

землі, кредитів, освіти, технологій, ринків, продовольства, а інклюзивні підходи спрямовані на усунення цих бар'єрів, що дозволить їм диверсифікувати свої джерела доходу, більш ефективно брати участь у виробництві та розподілі продовольства, що робить їх менш залежними та більш стійкими до

економічних й екологічних потрясінь. Крім того, інклюзивність сприяє справедливому розподілу продовольства та забезпеченню доступу до нього для всіх членів суспільства, незалежно від їх соціального статусу, статі, етнічної приналежності чи інших чинників, підтримує обмін знаннями та досвідом між різними групами населення, що зумовлює розробку більш ефективних та стійких методів ведення сільського господарства, адаптованих до місцевих умов, інклюзивні громади, більш стійкі до криз, оскільки в них налагоджені механізми підтримки та взаємодопомоги, а залучення усіх членів суспільства до виробництва та розподілу продовольства дозволяє більш ефективно використовувати наявні ресурси, що сприяє підвищенню продуктивності та зниженню втрат. Загалом, інклюзивне середовище сприяє зменшенню нерівності в доступі до ресурсів та можливостей, що є важливим чинником для забезпечення продовольчої безпеки, обміну ідеями та інноваціям, що допомагає розробці нових технологій й методів ведення сільського господарства, які підвищують продуктивність та стійкість. А, саме головне, що інклюзивність є ключовим принципом досягнення багатьох цілей сталого розвитку: ліквідація голоду, гендерна рівність, зменшення нерівності, тому розвиток інклюзивності а агропродовольчих системах є важливим кроком для досягнення цілей асекурації продовольчої безпеки, що й підтверджує актуальність нашого дослідження.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Різні аспекти забезпечення продовольчої безпеки досліджувало багато учених, які обґрунтовували свої позиції та розробляли рекомендації, з проміж них слід відмітити таких визнаних науковців, як: Березюк С., Гонтарук Я., Ясінська Б. [1], Гудзь О., Бабенко Я. [2], Груць Г. [3], Гуторов А. [4], Деркачова О. [5], Запорожець Г. [6], Жилінська О., Прилуцька Т. [7], Крилов Д. [8], Чернявський І. [10] та інші. Високо оцінюючи їх наукові положення й пропозиції, опираючись на них, все ж зауважимо, що поза науковими дискусіями залишились актуальні питання розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки, які вважаємо зараз особливо актуальними і потрібними.

**Метою статті** є уточнення сутності й ролі інклюзивності для забезпечення продовольчої безпеки, виявлення проблем й бар'єрів щодо впровадження інклюзивних підходів та визначення орієнтирів й розробка відповідних заходів розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки.

**Виклад основного матеріалу.** Вчені, переконують, що «продовольчу безпеку варто визначити як важливу складову соціально-економічного розвитку країни та невід'ємний атрибут національної безпеки. Продовольча безпека є багатовимірним явищем» [8]. При цьому дослідники наголошують, що «однією з якісних ознак розвитку суспільства є забезпечення безпеки в цілому та продовольчої безпеки як її компоненти, зміст якої постійно ускладнюється, адже залежить від багатьох динамічних факторів» [8]. І одним із таких важливих чинників є інклюзії. У загальному окресленні «інклюзія» (від англ. inclusion – включення, inclusiveness – залученість) – це процес зростання ступеня участі усіх громадян в процесах суспільного життя» [2], а розвиток вважається інклюзивним при «необхідності посилення залучення до вирішення проблем соціально-економічного розвитку усіх верств населення й різних за статусом груп, а також включення до цього процесу усіх територій» [6]. Інклюзивний підхід, це «система принципів, поглядів, правил, установок, цінностей і поведінки, загальних для групи структури» [5]. Інклюзивність «представляє собою важливий рівень розвитку суспільства, який базується на принципах толерантності, гуманності, терпимості і безпеки у взаємодії між людьми» [3].

Таким чином, переконуємось, чому інклюзивність є такою важливою для продовольчої безпеки, тому, що доступ до достатньої їжі є основним правом людини, і усі люди повинні мати можливість реалізувати це право, а інклюзивні продовольчі системи сприяють економічному зростанню та скороченню бідності, оскільки інклюзивність допомагає створити більш справедливе та рівноправне суспільство, і саме забезпечення продовольчої безпеки для усіх сприяє соціальній та політичній стабільності. Отже, інклюзивність є необхідною умовою для досягнення справжньої продовольчої безпеки, яка враховує потреби усіх людей і сприяє створенню більш справедливого та сталого світу, оскільки забезпечує доступність, справедливість, залучення громад та стійкість, що дозволяє мінімізувати ризики голоду. Завдяки розвитку інклюзивності «підприємства аграрної сфери можуть досягти нових економічних висот у своїй діяльності, бути більш адаптивними до різних деформацій та змін, бути готовими до нових викликів, що сприятиме їх сталому збалансованому розвитку в цілому» [10].

Фактично, суть інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки полягає в забезпеченні рівного доступу до достатньої,

безпечної та поживної їжі для усіх людей, незалежно від їхнього соціального статусу, економічного становища, гендеру, етнічної приналежності, інвалідності, місця проживання чи інших ознак. Тобто, продовольча безпека не досягається, якщо певні групи населення залишаються голодними або недоїдають, у той час як інші мають достатньо їжі. Тому ключовими аспектами розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки слід вважати, передусім, забезпечення фізичного й економічного доступу до їжі для усіх, особливо для вразливих груп, врахування потреб різних груп населення, тобто програми та політики в сфері продовольчої безпеки повинні бути адаптовані до конкретних потреб і проблем різних груп, таких як жінки, діти, літні люди, люди з інвалідністю, нацменшини, сільські жителі та інші. Важливим також є, подолання дискримінації за допомогою розподілу ресурсів та підтримки, які зменшують нерівність і враховують потреби найменш забезпечених громад, тобто необхідно усувати соціальні, економічні та політичні бар'єри, які перешкоджають доступу до продовольства для маргіналізованих груп населення. Водночас, необхідно залучати різні групи населення до процесів прийняття рішень, що стосуються продовольчої безпеки, щоб їхні потреби та інтереси були враховані, а також передбачити надання підтримки малим виробникам, особливо жінкам та нацменшинам, щоб вони могли виробляти достатньо продовольства для себе та для інших. Крім того, варто створювати екологічно сталі продовольчі системи, які враховують кліматичні, екологічні та соціальні виклики та є стійкими до змін клімату, для забезпечення довгострокової продовольчої безпеки для усіх.

За ствердженням Світового банку «спостерігається зростання глобальної нерівності й бідності, найвище з часів Другої світової війни» [11]. Крім того, «більше мільярда людей у світі не мають доступу до чистої води, 1,6 мільярда – до електрики й 5,4 – до Інтернету» [11]. «Нерівність розподілу доходів у світі відображається в тому, що сьогодні 10 % найбагатшого населення світу отримують 52% світового доходу, тоді як 50% найбіднішого населення заробляє 8,5%» [12].

Деякі науковці слушно стверджують, що в Україні «вже є підприємства аграрної сфери в Україні, які активно працюють над створенням інклюзивної культури, впроваджуючи інноваційні підходи та підтримуючи різноманітність у своїй діяльності» [10]. Водночас у суспільстві спостерігаються й проблеми,

так, відповідно до інформації Держстату України спостерігався гендерний розрив у оплаті праці, так у 2023 р. він складав 18,6%, а в підприємствах аграрної сфери – 27,6% [9]. При цьому, «основними причинами існування гендерного розриву в оплаті праці між чоловіками та жінками є: відмінності у соціалізації, дискримінація при прийомі на роботу, гендерна сегрегація ринку праці тощо, відсутність у жінок вільного часу на відпочинок, улюблене хобі та саморозвиток через виконання неоплачуваної роботи (материнство, домогосподарство, догляд за хворими, емоційний супровід)» [7].

Таким чином, опираючись на оприлюднені статистичні й наукові дані [1, 2, 4, 6–12] та спеціальні дослідження, відмітимо, що впровадження інклюзивних підходів у контур асекурації продовольчої безпеки стикається з низкою проблем та бар'єрів. Так, спостерігається нерівний доступ до ресурсів (землі, води, кредитів, технологій, інформації, продовольства та ринків), оскільки бідні люди, жінки, нацменшини та маргіналізовані групи часто стикаються з дискримінацією у доступі до цих ресурсів. Сьогодні, бідність та нерівність у розподілі доходів обмежує можливості людей купувати достатню кількість якісної їжі, оскільки значна частина населення не має необхідних коштів для забезпечення своєї продовольчої безпеки. На жаль, все ще зустрічаються випадки соціальної дискримінації за ознакою статі, етнічної приналежності, релігії, інвалідності та маргіналізації, що обмежує можливості певних груп населення брати участь у виробництві та розподілі продовольства. Водночас, недостатній рівень соціального захисту робить вразливі групи більш чутливими до потрясінь, таких як війна, посухи, повені, економічні кризи, які зумовлюють зниження кількісних та якісних показників продовольчої безпеки. Також констатуємо відсутність політичної волі та підтримки, а розвиток інклюзивності потребує чіткої підтримки з боку уряду та інших зацікавлених сторін, без цього важко реалізувати ефективні стратегії та програми інклюзивності. Крім того, великі проблеми із проявами корупції та неефективне управління підривають зусилля, спрямовані на підвищення продовольчої безпеки за рахунок інклюзій, оскільки ресурси не доходять до тих, хто їх найбільше потребує, а рішення, що стосуються продовольчої безпеки, часто приймаються без участі тих, хто найбільше страждає від її відсутності, що призводить до розробки неефективних чи навіть шкідливих політик, тобто неефективні інститути та слабка правова база ускладнюють



захист прав вразливих груп та забезпечення рівного доступу до ресурсів. Також до проблем віднесемо зміну клімату, що призводить до збільшення частоти та інтенсивності екстремальних погодних явищ, таких як посухи, повені та шторми, які завдають значної шкоди сільському господарству та знижують рівень продовольчої безпеки, а деградація ґрунтів та водних ресурсів обмежує можливості для виробництва продовольства, особливо у районах, де сільське господарство вже є вразливим. Загалом, втрата біорізноманіття зменшує стійкість агропродовольчих систем до шкідників, хвороб та зміни клімату, що негативно впливає на асекурацію продовольчої безпеки. Додамо до цього переліку проблем і те що, бідні та маргіналізовані групи часто не мають доступу до сучасних технологій, які можуть допомогти підвищити продуктивність сільського господарства та покращити продовольчу безпеку, а інновації у сільському господарстві часто не враховують потреби малих виробників, які є ключовими гравцями щодо асекурації продовольчої безпеки. Недостатній рівень освіти та навчання теж обмежує можливості людей використовувати нові технології та методи ведення сільського господарства. І саме головне, що агресивні воєнні дії росії призводять до переміщення населення, руйнування інфраструктури та порушення ланцюгів постачання продовольства, що значно погіршує продовольчу безпеку, а політична нестабільність пояснює невизначеність та відсутність інвестицій у сільське господарство, що теж негативно впливає на асекурацію продовольчої безпеки.

Лише шляхом подолання означених проблем і бар'єрів щодо впровадження інклюзивних підходів у контур асекурації продовольчої безпеки дасть змогу досягти справжньої інклюзивності та підвищити рівень продовольчої безпеки за рахунок орієнтації на: забезпечення рівного доступу до ресурсів та можливостей для усіх груп населення; зміцнення соціального захисту та зменшення бідності й нерівності; підтримки сталого сільського господарства та адаптації до змін клімату; заохочення інновацій та технологій, орієнтованих на потреби малих виробників; зміцнення інститутів та покращення управління; забезпечення участі усіх груп у прийнятті рішень; підтримки миру та стабільності.

Опираючись на зарубіжний досвід, висновки науковців [1; 2; 4; 6–8; 10–12] та проведені спеціальні дослідження, відмітимо, що на розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки впливають різноманітні чинники: високий рівень бідності та

нерівності ускладнює доступ до продовольства для найбільш вразливих груп населення; освічені люди краще обізнані про здорове харчування, способи виробництва їжі та свої права на продовольчу безпеку; наявність стабільної роботи та достатнього доходу є ключовим чинником для забезпечення доступу до якісного та безпечного продовольства; розширення прав і можливостей жінок у сільському господарстві та харчовій промисловості підвищує продовольчу безпеку як для їхніх сімей, так і для суспільства в цілому; забезпечення рівного доступу до ресурсів та послуг для усіх соціальних груп, включаючи людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, етнічні меншини тощо підвищує продовольчу безпеку; підтримка малих фермерських господарств, впровадження інноваційних технологій та сталого землекористування сприяють збільшенню виробництва продовольства; надання кредитів, грантів та інших фінансових послуг для сільськогосподарських виробників, особливо для малих та середніх підприємств підвищує стійкість продовольчої безпеки; наявність якісних доріг, складських приміщень, ринків та інших інфраструктурних об'єктів полегшує транспортування та зберігання продовольства, зменшуючи втрати та забезпечуючи його доступність; справедлива та відкрита торгівля продовольством між регіонами та країнами сприяє стабілізації цін та забезпеченню різноманітності харчових продуктів; розробка нових сортів рослин, порід тварин та методів ведення сільського господарства, які є більш стійкими до змін клімату та шкідників підвищує рівень продовольчої безпеки; реалізація ефективної державної політики гарантує забезпечення продовольчої безпеки для усіх громадян; надання чітких та захищених прав власності на землю для фермерів, особливо для жінок, інвалідів, пенсіонерів підтримує рівень продовольчої безпеки; зменшення рівня корупції в сільському господарстві та харчовій промисловості сприяє більш ефективному використанню ресурсів та забезпеченню продовольчої безпеки; залучення громадських організацій, науковців та інших зацікавлених сторін до розробки та реалізації політики продовольчої безпеки підвищує її ефективність; раціональне використання природних ресурсів, таких як вода, земля та ліси сприяє сталому виробництву продовольства, а забруднення води, ґрунту та повітря негативно впливає на якість та безпечність продовольства; зміна клімату призводить до посух, повеней та інших стихійних лих, що негативно впливає на виробництво продовольства; деградація

ґрунтів знижує їхню родючість та здатність виробляти продовольство, а втрата біорізноманіття робить сільське господарство більш вразливим до шкідників та хвороб.

Усі розглянуті чинники взаємопов'язані та впливають один на одного. Розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки вимагає комплексу заходів, що враховує ці чинники та буде спрямований на забезпечення рівного доступу до продовольства для усіх громадян, незалежно від їхнього соціального статусу, економічного становища чи місця проживання.

Таким чином, для розвитку інклюзивності, яка є важливим чинником для асекурації та підвищення рівня продовольчої безпеки доцільно реалізувати комплекс заходів. Так, необхідно надати рівні права на землю для усіх груп населення, включаючи жінок, інвалідів, пенсіонерів та маргіналізовані спільноти, що передбачає проведення реформи земельного законодавства, спрощення процедур реєстрації землі та підтримку кооперативного землеволодіння. Важливим заходом вважаємо розширення доступу до кредитів, мікрофінансування та страхування для малих товаровиробників та сільських підприємців, особливо для інвалідів, жінок та інших уразливих груп. Доцільно передбачити надання сільськогосподарських знань, технологій та інформації про ринки усім товаровиробникам, незалежно від їхнього соціального статусу, статі чи місця проживання та забезпечити участь представників різних груп населення у розробці та реалізації політики продовольчої безпеки та сільського господарства, при цьому, вагомою має бути й підтримка створення та розвитку місцевих організацій, які представляють інтереси малих товаровиробників й уразливих груп, та забезпечення їхньої участі у прийнятті рішень на місцевому рівні. Вирішальним у цьому контексті є забезпечення гендерної рівності, прав та можливостей для жінок у сільському господарстві, включаючи доступ до ресурсів, технологій та ринків та розробка й впровадження програм соціального захисту, які допомагають найбільш вразливим групам населення, таким як безробітні, люди з інвалідністю та літні люди, мати доступ до достатньої кількості їжі. Необхідним є подолання дискримінації за етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації та інших ознак, які можуть обмежувати доступ до продовольства та можливостей. Вагомим заходом вважаємо розвиток сільської інфраструктури, такої як дороги, транспортні засоби та складські приміщення, що полегшить доступ

до ринків та зменшить втрати продовольства після збору врожаю.

Акцентуємо, що реалізація означеного комплексу заходів вимагає співпраці між урядом, приватним сектором, громадянським суспільством та міжнародними організаціями. Водночас, важливо враховувати місцеві умови та потреби кожної конкретної громади, щоб забезпечити ефективність та стійкість інклюзивних заходів для асекурації продовольчої безпеки.

Перевагами реалізації запропонованого комплексу заходів щодо розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки варто вважати: розширення доступу до ресурсів (земля, кредити, технології, навчання) для вразливих груп; підвищення компетентностей, та рівня різноманітних знань й набуття досвіду; інклюзивні системи вважаються більш диверсифікованими та менш вразливими до потрясінь, таких як війна, зміни клімату, економічні кризи; розробка інклюзивних програм соціальної підтримки, які враховують потреби різних груп населення, дозволяє забезпечити доступ до продовольства для тих, хто його потребує; підвищення рівня доходів та економічної незалежності маргіналізованих груп; інклюзивні суспільства є більш справедливими та стабільними, що сприяє зменшенню соціальної напруги та конфліктів.

При цьому, наголосимо, що розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки може супроводжуватися деякими труднощами, викликами та недоліками. Так, розробка та впровадження інклюзивних програм та політик вимагає високих початкових витрат, тобто, значних матеріальних, фінансових та людських ресурсів, а необхідність подолання існуючих соціальних та економічних нерівностей потребує додаткових інвестицій. Водночас, наявність традиційних уявлень та стереотипів перешкоджає залученню маргіналізованих груп до процесів виробництва та споживання продовольства, тому деякі зацікавлені групи можуть чинити опір змінам, які загрожують їхньому становищу та привілеям. Коім того, розвиток інклюзивності вимагає тісної співпраці між різними державними органами, неурядовими організаціями, приватним сектором та місцевими громадами, а координація зусиль різних зацікавлених сторін може бути складною та вимагати значних зусиль, тому існує ризик того, що інклюзивні програми та політики будуть лише символічними, а не реально сприятимуть покращенню становища усіх вразливих верств населення, тому необхідно забезпечити, щоб інклюзивні

ініціативи були ефективними та досягали поставлених цілей, оскільки у процесі розвитку інклюзивності можуть виникати конфлікти інтересів між різними групами населення, тому необхідно забезпечити справедливе вирішення конфліктів та врахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

Загалом, переваги розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки значно перевищують потенційні труднощі, виклики й недоліки. Однак, важливо врахувати їх та вживати заходи щодо їх нівелювання чи мінімізації, щоб забезпечити ефективну та стійку інклюзію.

Отже, розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки є не лише питанням соціальної справедливості, але й необхідною умовою для підвищення рівня продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Розроблені заходи дозволять максимально залучити потенціал усіх членів суспільства до виробництва та розподілу продовольства, що сприяє підвищенню ефективності, стійкості та справедливості агропродовольчих систем.

**Висновки.** У статті уточнено сутність і роль інклюзивності для забезпечення продовольчої безпеки, зокрема відмічено, що інклюзивність є необхідною умовою для досягнення справжньої продовольчої безпеки, яка враховує потреби усіх людей і сприяє створенню більш справедливого та сталого світу, оскільки забезпечує доступність, справедливість, залучення громад та стійкість, що дозволяє мінімізувати ризики голоду. Викрито проблеми, бар'єри та чинників впливу щодо впровадження інклюзивних підходів. Визначено орієнтири розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки: забезпечення рівного

доступу до ресурсів та можливостей для усіх груп населення; зміцнення соціального захисту та зменшення бідності й нерівності; підтримки сталого сільського господарства та адаптації до змін клімату; заохочення інновацій та технологій, орієнтованих на потреби малих виробників; зміцнення інститутів та покращення управління; забезпечення участі усіх груп у прийнятті рішень; підтримки миру та стабільності. Розроблено відповідні заходи розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки. Наголошено, що реалізація запропонованого комплексу заходів вимагає співпраці між урядом, приватним сектором, громадянським суспільством та міжнародними організаціями. Водночас, важливо враховувати місцеві умови та потреби кожної конкретної громади, щоб забезпечити ефективність та стійкість інклюзивних заходів для асекурації продовольчої безпеки. Окреслено переваги, труднощі, виклики та недоліки розвитку інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки, відмічено, що, переваги значно перевищують потенційні труднощі, виклики й недоліки. Однак, важливо врахувати їх та вживати заходи щодо їх нівелювання чи мінімізації, щоб забезпечити ефективну та стійку інклюзію. Констатовано, що, розвиток інклюзивності у контурі асекурації продовольчої безпеки є не лише питанням соціальної справедливості, але й необхідною умовою для підвищення рівня продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку сільського господарства. Розроблені заходи дозволять максимально залучити потенціал усіх членів суспільства до виробництва та розподілу продовольства, що сприяє підвищенню ефективності, стійкості та справедливості агропродовольчих систем.

#### Список використаних джерел:

1. Березюк С., Гонтарук Я., Ясінська Б. Забезпечення продовольчої безпеки держави в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-44>
2. Гудзь О.Є., Бабенко Я. Сучасні підходи до формування стратегії інклюзивного розвитку підприємства. *Революція креативних індустрій: як маркетинг і менеджмент створюють майбутнє*: тези доповідей І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (24–25 жовтня 2024 р. м. Хмельницький). Хмельницький. ХНУ, 2024. 445 с. С. 107–110.
3. Груць Г. Інклюзивна культура як фактор розвитку полікультурної освіти в Україні. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: Матеріали І Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ, 2021. С. 63–66.
4. Гуроров А. О. Теоретико-методологічні засади інклюзивного розвитку підприємництва і суб'єктів агробізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. №. 3. С. 32–37.
5. Деркачова О. Інклюзивні комікси як чинник формування інклюзивної культури. *Українська мова і література в школі*. 2020. № 6. С. 49–54.
6. Запорожець Г. В. Корпоративна культура як індикатор інклюзивного зростання бізнесу. *Інклюзивний розвиток економіки в умовах глобальних викликів сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Харків, 1–28 лютого 2020 р). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2020. С. 31–32.



7. Жилінська О., Прилуцька Т. Гендерні аспекти проблематики балансу між роботою та особистим життям. *Формування ринкової економіки в Україні*. Зб. наук. пр. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2023. Вип. 49. С. 69–76. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/meu.2023.49.0.4907>
8. Крилов Д. В. Продовольча безпека: теоретико-методологічні основи та місце в системі національної безпеки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-03-09>
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Чернявський І.Ю. Формування інклюзивної культури в підприємствах аграрної сфери. *Причорноморські економічні студії*. 2024. Випуск 90. С. 131–137. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.90-20>
11. The World Bank Databank. 2022. URL: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>
12. World Inequality Report 2022. URL: [https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/01/Summary\\_WorldInequalityReport2022\\_English.pdf](https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/01/Summary_WorldInequalityReport2022_English.pdf).

### References:

1. Bereziuk S., Hontaruk Ya. & Yasinska B. (2023). Zabezpechennia prodovolchoi bezpeky derzhavy v umovakh voiennoho stanu [Ensuring food security of the state under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*. no. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-44> (in Ukrainian)
2. Hudz O.Ie. & Babenko Ya. (2024) Suchasni pidkhody do formuvannia stratehii inkliuzyvnoho rozvytku pidpriemstva [Modern approaches to forming an inclusive enterprise development strategy]. *Revoliutsiia kreatyvnykh industrii: yak marketynh i menedzhment stvoriuiut maibutnie: tezy dopovidei I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (24–25 zhovtnia 2024 r. m. Khmelnytskyi)*. Khmelnytskyi. KhNU. 445 p. Pp. 107–110. (in Ukrainian)
3. Hruts H. (2021) Inkliuzyvna kultura yak faktor rozvytku polikulturnoi osvity v Ukraini [Inclusive culture as a factor in the development of multicultural education in Ukraine]. *Inklyuzyvna osvita: ideia, stratehiia, rezultat: Materialy I Vseukrainskoi mizhdystsyplinarnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Ternopil, 8 kvitnia 2021 r.)*. Ternopil. TNPU. pp. 63–66. (in Ukrainian)
4. Hutorov A. O. (2023) Teoretyko-metodolohichni zasady inkliuzyvnoho rozvytku pidpriemnytstva i subiektiv ahrobiznesu [Theoretical and methodological foundations of inclusive development of entrepreneurship and agribusiness entities]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*. vol. 8. no 3. pp. 32–37. (in Ukrainian)
5. Derkachova O. (2020). Inkliuzyvni komiksy yak chynnyk formuvannia inkliuzyvnoi kultury [Inclusive comics as a factor in the formation of inclusive culture]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, no. 6. pp. 49–54 [in Ukrainian]
6. Zaporozhets H. V. (2020) Korporativna kultura yak indyktor inkliuzyvnoho zrostantia biznesu [Corporate culture as an indicator of inclusive business growth]. *Inklyuzyvnyi rozvytok ekonomiky v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (m. Kharkiv, 1–28 liutoho 2020 r.)*. Kharkiv. KhNUMH im. O. M. Beketova. pp. 31–32. (in Ukrainian)
7. Zhylynska O. & Prylutska T. (2023) Henderni aspekty problematyky balansu mizh robotoiu ta osobystym zhyttiam [Gender aspects of work-life balance issues]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky v Ukraini*. Zb. nauk. pr. Lviv. VTs LNU im. I. Franka. is. 49. pp. 69–76. (in Ukrainian)
8. Krylov D. V. (2024) Prodovolcha bezpeka: teoretyko-metodolohichni osnovy ta mistse v systemi natsionalnoi bezpeky [Food security: theoretical and methodological foundations and place in the national security system]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. no 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-03-09> (in Ukrainian)
9. Ofitsiynyi sait Derzhavnyi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (in Ukrainian)
10. Cherniavskyi I.Iu. (2024) Formuvannia inkliuzyvnoi kultury v pidpriemstvakh ahrarnoi sfery [Formation of an inclusive culture in agricultural enterprises]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. is 90. pp. 131–137. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.90-20> (in Ukrainian)
11. The World Bank Databank (2022). Available at: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>
12. World Inequality Report (2022). Available at: [https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/01/Summary\\_WorldInequalityReport2022\\_English.pdf](https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/01/Summary_WorldInequalityReport2022_English.pdf)